

anale de istorie

1985

anul XXXI 4 1985

ISTORIA MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ — CONTINUITATE ȘI ÎMBOGĂȚIRE PROBLEMATICĂ ÎN ISTORIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ

Dacă se analizează istoriografia românească dedicată epocii moderne și contemporane, se constată că ultimii cinci ani au constituit un interval de fecundă acumulare și afirmare a marilor adevăruri din istoria României : dorința și acțiunea națională pentru păstrarea, desăvârșirea și apărarea independenței, suveranității și integrității patriei ; aspirația și lupta pentru prefaceri revoluționare, menite să ducă națiunea spre noi trepte de progres economic, social și politic ; străduințele de a-și croi un statut de demnitate în marea familie a umanității creatoare de istorie universală.

Nu se poate trasa o linie de demarcație artificială între mai vechile și tradiționalele preocupări istoriografice și cele mai recente. Pentru a-și dezvălui importanța, o carte de istorie trebuie raportată la întreg tezaurul istoriografiei naționale și, atunci când este cazul, la istoriografia altor națiuni. Considerațiile de față nu-și asumă un atare demers, care le-ar situa în categoria criticii istoriografice. Ele și-au propus o sumară trecere în revistă — un bilanț problematic — a aparițiilor istoriografice românești din ultimii cinci ani, perioadă care, pe plan științific mondial, este încadrată de ultimul și proximalul Congres internațional de științe istorice (București, 1980 — Stuttgart, 1985).

Surprinse în marile sinteze de istorie, epocile modernă și contemporană și-au găsit o tratare corespunzătoare locului și importanței pe care le-au avut în istoria națională. Pe structura cronologică a momentelor cruciale — 1821, 1848, 1859, 1877, 1918, 1944, 1947 — au fost surprinse esența, sensul și direcțiile evoluției istorice care au dus la marile biruințe ale românilor : revoluțiile de la 1821 și 1848, făurirea statului român modern, cucerirea independenței absolute de stat, crearea statului național unitar, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care au propulsat România în rîndul statelor moderne, apoi socialiste. În suita acestor sinteze, care completează fericit pe cele existente, se remarcă : *Războiul întregului popor pentru apărarea patriei la români. Din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre* (Ilie Ceaușescu, Editura militară, București, 1980) ; *De la statul geto-dac la statul român unitar* (M. Mușat,

I. Ardeleanu, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983); *Istoria ilustrată a românilor* (Dinu C. Giurescu, Editura sport-turism, București, 1981).

Aceleași cruciale evenimente din istoria modernă și contemporană au stat în atenția multor cercetători și universitari, bilanțul istoriografic din perioada 1980—1985 fiind, cantitativ și calitativ, impresionant.

Revoluția de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu — moment acceptat, în general, ca marcând intrarea societății românești pe făgașul epocii moderne —, a continuat să facă obiectul unor cercetări de aprofundare documentară și interpretare pertinentă în contextul politic intern și universal. Continuând editarea unor volume de documente dedicate evenimentului, *Documentele externe* (V. Arimia, G. Penelea, I. Gămulescu, P. Cernovodeanu, V. Costake, M. Păicu — Editura Academiei R.S.R., București, 1980) și *Documentar omagial* (Tîrgu Jiu, 1982) au pus în circuitul științific noi amănunte despre revoluția socială și națională condusă de Tudor Vladimirescu. Monografiile — *1821—moment crucial în istoria modernă a României* și *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu* (Gh. D. Iscru, Editura politică, București, 1981, respectiv Editura „Albatros” București, 1982), prelunz critic certitudinile istoriografice existente, îmbogățindu-le cu noi ipoteze de lucru, au clarificat și reconsiderat unele aspecte cu semnificație națională majoră, racordându-le organic contextului internațional în care s-au desfășurat.

Cum era și firesc, anului revoluționar 1848 i s-a acordat, pe firul unei tradiții de peste un secol, o deosebită atenție. Volumelor existente li s-au adăugat, în anii 1982, 1983, noi volume de *Documente privind revoluția de la 1848 în Țările Române*, cuprinzând evenimentele din Transilvania (aprilie—mai 1848) și Țara Românească (martie 1848—aprilie 1850) — serie inițiată de Editura Academiei R.S.R.

Interesante și originale lucrări istorice și istoriografice sînt *Contribuția istoriografiei la pregătirea ideologică a revoluției române de la 1848* (V. Cristian, Editura Academiei R.S.R., București, 1985) și cea dedicată istoriografiei românești post-pășoptiste, intitulată sugestiv: *A scrie și a face istoria* (Al. Zub, Editura „Junimea”, Iași, 1981). Evenimentul editorial de referință îl constituie însă monumentalul *1848 la români* (Cornelia Bodea, Editura științifică și enciclopedică, București, 1982), două volume, cuprinzând documentele cele mai semnificative în cunoașterea împrejurărilor, episoadelor, semnificațiilor, consecințelor — interne și internaționale — ale revoluției pašoptiste românești.

Contribuțiile istoriografice dedicate anului 1848 sînt fericit îmbogățite și de biografiile unor personalități marcante, ale căror destine s-au legat de dezideratele națiunii române în epoca modernă: *Mihail Kogălniceanu* (Al. Zub, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984); *Pe urmele lui Nicolae Bălcescu* (Dan Berindei, Editura sport-turism, București, 1984); *Pe urmele Goleștilor* (A. Iordache, Editura sport-turism, București, 1982); *Stephan Ludwig Roth* (Carol Göllner, Editura militară, București, 1982); *Alexandru Papiu-Ilarian* (C. Albu, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981); *Craiul Munților* [Avram Iancu] (L. Dobrea, Editura „Facla”, Timișoara, 1980); *Pe urmele lui Dumitru Brătianu* (A. Iordache, Editura sport-turism, București, 1984); *Bărbați ai datoriei. 1848—1849*, mic dicționar de personalități (M. Totu, P. Florea, P. Abrudan, Editura militară, București, 1984) ș.a.

Un alt moment crucial din istoria modernă a românilor, Unirea din 1859, continuă să beneficieze de străduințe istoriografice remarcabile, care îmbogățesc, neconținut, tezaurul istoric existent. *Documente privind Unirea Principatelor. Corespondența diplomatică franceză. 1856—1859* (Gr. Chiriță, V. Costake, E. Poștărița, Serviciul de publicații și valorificare a Direcției Generale a Arhivelor Statului, București, 1980); *Românii la 1859: Unirea Principatelor Române în conștiința europeană* (Documente externe, vol. I—II, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984); monografia *Unirea Principatelor Române* (Gh. Platon, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984); *Unirea Principatelor și puterile europene* (culegere de studii, Editura Academiei R.S.R., București, 1984); *Alexandru Ioan Cuza. 1820—1873* (V. Stan, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983); *Corespondență: Alexandru Ioan Cuza—Costache Negri* (E. Boldan, Editura „Minerva”, București, 1980); C. A. Rosetti (M. Bucur, Editura „Minerva”, București, 1980), *Jules Michelet și revoluționarii români* (M. Bucur, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1982) — toate aceste contribuții istoriografice întregesc tabloul unei epoci care a consfințit un prim și important pas în realizarea dezideratului reunirii românilor în cadrul aceluiași stat.

Beneficiind, în perioada precedentă (1975—1980), de o autentică explozie istoriografică, dedicată cîștigării independenței absolute de stat, anul 1877 la români a început a fi cunoscut, pe larg, străinătății prin traduceri în diferite limbi străine, inițiativă în plin proces de realizare, asumată de cercetătorii în domeniul istoriei militare și de edituri de specialitate.

Legînd, pe verticală istorică, momentele cruciale care au premers și culminat cu desăvîrșirea unității naționale de stat a României, o suită de lucrări (documente, monografii, studii) demonstrează permanența acestui deziderat în conștiința și acțiunile poporului român pe parcursul veacurilor: *Documente ale Unirii. 1600—1918* (C. Căzănișteanu, V. Alexandrescu, M. Cociu, Editura militară, București, 1984); *Aspecte ale luptei pentru unitate națională. Iași. 1600—1859—1918*. (Gh. Buzatu, A. Karetchi, D. Vitcu, Editura „Junimea”, Iași, 1984); *Preliminarii ale făuririi statului național unitar român* (D. Sultan, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984); *Ideea unității naționale reflectată în gîndirea economică din Transilvania. 1848—1918* (T. Ionescu, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983).

Tot pe verticale problematice sînt abordate și eforturile diplomației române în lupta pentru recunoașterea și consacrarea internațională a dezideratelor naționale realizate prin voința și lupta întregului popor. În această suită de lucrări enumerăm: *Relațiile diplomatice ale României de la 1859 la 1877* (N. Corivan, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984). Amintim, de asemenea, o altă serie de lucrări ca: *Diplomația românească în slujba independenței* (I. Bodunescu, Editura „Junimea”, Iași, 1984); *Romanian—British political relation. 1848—1877* (B. Marinescu, Editura Academiei R.S.R., București, 1983); *Relații între România și S.U.A. pînă în 1914* (Șt. Popescu-Boteni, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1980); *Rumänien und der Dreibund, 1878—1914* — varianta în limba germană a monografiei *România și Tripla Alianță* (Gh. Cazan, Ș. Rădulescu-Zoner, Editura Academiei R.S.R., București, 1983); *Mișcarea românilor pentru unitate națională și diplomația puterilor centrale. 1894—1914, vol. II* (T. Pavel, Editura „Facla”, Timișoara, 1982). Tabloul istoriografic, oglindind și

prevestind Marea Unire din 1918, a fost îmbogățit cu o lucrare sugestiv intitulată : *Lumea românească la 1900* (I. Bulei, Editura „Eminescu”, București, 1984) carte de atmosferă politică care surprinde clipa istorică românească la răscruce de veacuri și destin național.

Aspectele politice interne, evoluția și lupta claselor sociale ale epocii moderne românești și-au găsit o tratare corespunzătoare în lucrările amintite pînă acum. De o atenție aparte, cu caracter de rezolvare exhaustivă, s-a bucurat răscoala țăranilor din 1907, epopee social-politică căreia istoriografia românească i-a dedicat multe din strădaniile sale. *Documente privind marea răscoală a țăranilor din 1907* (Ion Popescu-Puțuri, A. Oțetea, M. Badea, A. Deac, M. Florescu, C. Fotino, I. Ilincioiu, M. Iosa, V. Niculae, G. Tudoran, Editura Academiei R.S.R., București, 1984), al căror prim volum a apărut în 1977, se află acum la volumul 3. Lor li se adaugă mărturiile documentare despre *Nicolae Iorga și Marea răscoală țărănească din 1907* (N. Liu, Editura „Junimea”, Iași, 1984) și monografia *1907 în Oltenia* (N. Andrei, Editura „Scribul românesc”, Craiova, 1984), care întregesc bogata literatură dedicată biografiei țăranimii române în tulburătorul an 1907.

Cu *Arcul așteptării. 1914, 1915—1916* (I. Bulei, Editura „Eminescu”, București, 1981) se îmbogățește literatura istorică dedicată neutralității românești. Participarea României la primul război mondial — temă abordată cu generozitate în trecutele etape istoriografice — este surprinsă în câteva lucrări de istorie politică-militară : *Anotimpurile de foc ale Oituzului. August 1916—august 1917* (V. Mocanu, Editura militară, București, 1984) ; *Contribuții privind lupta românilor pentru apărarea patriei în primul război mondial* (E. Răcilă, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981), care surprind atît lupta armatei române în înclăștările din tranșeele războiului, cît și rezistența antigermană în teritoriul vremelnic ocupat. Monografia *Primul război mondial. 1914—1918. Texte și documente* (M. Popa, L. Popa, A. Aldescu, Tipografia „Universității” din București, 1982) completează suita de lucrări dedicate acestei prime conflagrații mondiale.

Unul din evenimentele istorice cruciale, care continuă să exercite o atracție patriotică permanentă în preocupările istoricilor români, este anul care a adus României desăvîrșirea unității naționale de stat : *1918 la români. Documente* (coordonatori : I. Ardeleanu, V. Arimia, I. Gal, M. Mușat, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983) ; *Făurirea statului național unitar român. 1918* (Șt. Pascu, Editura Academiei R.S.R., 2 volume, București, 1983) ; *La formation de l'état national unitaire roumain*, cu versiuni și în limbile engleză și spaniolă (C. C. Giurescu, operă revăzută și adăugită de Dinu C. Giurescu, Editura „Meridiane”, București, 1980) ; *Marea Unire a românilor în izvoare narrative* (antologie întocmită de Stelian Neagoe, Editura „Eminescu”, București, 1984) — sînt dovezi de netăgăduit ale acestui interes manifestat de istoriografia română. Lor li se adaugă micro-monografiile realizate de filialele Arhivelor Statului din toate județele țării (în care un loc central îl ocupă anul 1918), diversele monografii istorice realizate pentru fostele provincii istorice care, în 1918, s-au reunit cu patria mamă — Transilvania, Banat, Maramureș, Crișana — și variatele lucrări memorialistice sau biografice despre personalități cu rol deosebit în desfășurarea evenimentelor, ca Vasile Goldiș, Octavian Goga ș.a. În perioada istoriografică analizată, sînt remarcabile eforturile istoricilor români în

abordarea evenimentelor internaționale care au premers și au secondat realizarea unității statale a României, fundal internațional în care este integrată și derularea evenimentelor politice interne, de esență națională. Din această suită de lucrări fac parte : *Afirmarea statelor naționale independente și unitare în centrul și sud-estul Europei. 1821—1923* — versiuni și în limbile franceză, engleză, maghiară (V. Moisuc, I. Calafeteanu, Editura Academiei R.S.R., București, 1980, 1984) ; *România și Conferința de pace de la Paris. 1918—1920* (C. Botoran, I. Calafeteanu, V. Moisuc, E. Campus, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1983) ; *Documente străine despre lupta poporului român pentru făurirea statului național unitar* (C. Botoran, O. Matichescu, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1980) ; *Lupta românilor pentru făurirea statului național unitar în istoriografia internațională contemporană* (culegere de articole, Academia de științe sociale și politice, București, 1983).

Pentru perioada interbelică, continuă seria monografiilor politico-sociale pe etape de guvernare, serie ce anunță mult necesara sinteză de istorie dedicată anilor 1918—1947 : *Political life in Romania. 1918—1921* — varianta în limba engleză a *Vieții politice din România în anii 1918—1921* (M. Mușat, I. Ardeleanu, Editura Academiei R.S.R., București, 1982) ; *Din istoria României moderne. 1922—1926* (I. Bitoleanu, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981) ; *Viața politică din România. 1918—1940* (I. Scurtu, Editura „Albatros”, București, 1982) ; *6 Martie 1945. Masele populare — forța hotăritoare în instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor* (I. Alexandrescu, M. Fătu, Șt. Lache, P. Nichita, Gh. Țuțui, Gh. Zaharia, Editura politică, București, 1982), completează sau reconstituie aspecte din viața social-politică a României în faza de tranziție revoluționară de la epoca modernă la cea contemporană. *Electoratul din România în anii interbelici* (Gh. Ioniță, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1981) ; *Creditul agricol în România, 1918—1944* (D. Șandru, Editura Academiei R.S.R., București, 1985) ; *Țărănimea română în anii 1934—1944, o conștiință la hotarul dintre două lumi* (L. Diaconu, Editura „Scrișul românesc”, Craiova, 1984) — abordează aspecte ale fenomenelor politice, economice sau sociale de real interes, care se cer continuate și diversificate.

Continuând o activitate devenită tradițională în preocupările istoriografiei contemporane românești, clasei muncitoare, organizării sale politice și profesionale i-a fost rezervat un loc pe măsura potențialului și rolului pe care ea l-a avut în epoca modernă a României. Spre deosebire de fazele anterioare, noua etapă istoriografică marchează realizarea integrării organice a mișcării muncitorești în istoria societății românești, din care ea a făcut parte nemijlocit. În acest sens, s-au realizat o suită de sinteze de referință, printre care : *Condițiile istorice ale apariției și dezvoltării clasei muncitoare din România 1821—1893* (I. Popescu-Puțuri, N. Copoiu, A. Deac, I. Iacoș, I. Ilincioiu, V. Niculae, V. Petrișor, T. Popescu, N. Tampa, G. Tudoran, Editura politică, București, 1984) ; *Unitate, continuitate și ascensiune în mișcarea muncitorească din România. 1821—1948* (M. Mușat, I. Ardeleanu, Editura Academiei R.S.R., București, 1981) ; *Mișcarea muncitorească, socialistă, democratică, activitatea Partidului Comunist Român și apărarea patriei la români. Repere cronologice* (g-ral col. C. Olteanu, g-ral locot. Ilie Ceaușescu, col. V. Mocanu, col. Fl. Tucă, Editura militară, București, 1983) ; *Documente din istoria mișcării revoluționare și democratice de tineret din România, 1821—1922*, vol. I (sub egida

Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., Editura politică, București, 1982); *Vechimea, permanența și unitatea poporului român în scrierile socialiştilor* (I. Popescu-Puțuri, N. Copolu, A. Deac, I. Felen, I. Iacoș, V. Niculae, N. Tampa, Editura politică, București, 1980); *Gîndirea revoluționară din România despre religie* (A. Deac, I. Iacoș, T. Popescu, N. Tampa, Editura politică, București, 1983). Acestor lucrări li s-au adăugat monografiile pe probleme sau perioade mai scurte, care completează și diversifică istoria mișcării muncitorești în context politic intern — *Partidul clasei muncitoare în viața politică a României. 1893—1918* (I. Mamina, V. Niculae, Editura politică, București, 1983); *Mișcarea muncitorească în luptele politice din România între anii 1900—1914* (I. Căpreanu, Editura „Junimea”, Iași, 1983); *Socialiștii români în confruntări politice. 1918—1921* (G. Tudoran, Editura „Junimea”, Iași, 1982); *Deputații socialiști în Parlamentul român. 1888—1899, 1919—1921* (V. Niculae, I. Toacă, G. Tudoran, Editura politică, București, 1983) — sau continuă prezentarea evoluției istoriei Partidului Comunist Român, în contextul vieții politice interne a României, al mișcării comuniste internaționale: *Mișcarea muncitorească din România în anii 1924—1928* (M. C. Stănescu, Editura științifică și enciclopedică, București, 1981).

Continuă să se îmbogățească istoriografia românească dedicată diplomației românești, direcțiilor fundamentale urmărite prin politica externă promovată în anii 1919—1940, direcții care vizau consolidarea și apărarea statutului său internațional postbelic, garantat prin tratatele de pace, Societatea Națiunilor și sistemul de alianțe în care ea s-a încadrat. Sînt, astfel, de remarcă lucrările: *Tratatul internațional ale României. 1921—1939, 1939—1945*, vol. II, III (Gh. Gheorghe, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980, 1983); *Din politica externă a României. 1913—1947* (E. Campus, Editura politică, București, 1980); *Din cronică relațiilor poporului român cu popoarele vecine* (Culegere de studii, sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., vol. I, Editura militară, București, 1984); *Politica de apărare națională a României în contextul european interbelic. 1919—1939* (Gh. Zaharia, C. Botoran, Editura militară, București, 1981).

Avînd în vedere rolul proeminent pe care Nicolae Titulescu l-a avut în diplomația românească interbelică, o suită de noi lucrări se adaugă celor deja existente, avînd în centrul analizei personalitatea sa: *Mari figuri ale diplomației române. Nicolae Titulescu* (Șt. Andrei, A. Duma, D. Aninoiu, V. Șandru, C. Turcu, Editura politică, București, 1982); *Titulescu și strategia păcii. Studii și documente* (coordonator Gh. Buzatu, Editura „Junimea”, Iași, 1982); *Nicolae Titulescu, Gîndire și acțiune* (I. C. Grecescu, Editura politică, București, 1980); *Nicolae Titulescu. Aprecieri, evocări, amintiri* (I. C. Grecescu, Editura politică, București, 1982); *Nicolae Titulescu. Concepția politică și diplomatică* (I. C. Grecescu, Editura „Scrișul românesc”, Craiova, 1982); *Nicolae Titulescu în universul diplomației păcii* (C. Turcu, I. Voicu, Editura politică, București, 1984) ș.a.

Alte monografii abordează aspecte din diplomația României în perioada premergătoare declanșării celei de-a doua conflagrații mondiale, în context internațional: *Diplomația românească în sud-estul Europei. 1938—1940* (I. Calafeteanu, Editura politică, București, 1980); *România în vîltoarea anului 1939* (L. Dandara, Editura științifică și enciclopedică, București, 1985).

Istoriografia românească din perioada analizată a făcut pași remarcabili și în abordarea originală a istoriei universale din perioada interbelică, culminând cu cel de-al doilea război mondial. Pe lângă lucrarea de sinteză : *Repere de cronologie internațională 1914—1945* (P. Bărbulescu, I. Cloșcă, Editura științifică și enciclopedică, București, 1982), au apărut cele trei volume privind *Regimurile fasciste și totalitare din Europa* (I. Popescu-Puțuri, Gh. Unc, M. Badea, M. Moldoveanu, C. Botoran, M. Covaci, Cr. Iliescu, Editura militară, București, 1979, 1980, 1983); monografia *Germani împotriva lui Hitler* (M. Badea, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1980); *Agresiunile naziste din Europa în anii 1938—1939* (A. Simion, Editura „Eminescu”, București, 1983); *Marea conflagrație a secolului XX. Al doilea război mondial* (Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Gh. Cazacu, N. Copoiu, I. Cupșa, L. Loghin, N. Z. Lupu, D. Tuțu, A. Șiperco, C. Ucrain, Gh. Unc, A. Vianu, Gh. Zaharia, Editura politică, București, 1980); *Al doilea război mondial* (L. Loghin, Editura politică, București, 1984).

A fost firesc ca, și în această etapă istoriografică, Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, deschisă prin actul insurecțional din 23 August 1944, să i se dedice noi lucrări care să lumineze diversele fațete și sensuri ale acestui eveniment epocal din istoria românilor. Se disting, prin masivitatea informațiilor documentare, prin interpretările date acțiunilor pregătitoare și desfășurării insurecției, în toată amploarea și cu toate semnificațiile naționale și universale, culegerile de documente sub genericul : *23 August 1944*, din care au apărut patru volume, referitoare la perioada 1939—1945 (coordonatori I. Ardeleanu, V. Arimia, M. Mușat, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984); monografia *Armata română în revoluția din august 1944* (g-ral col. dr. C. Olteanu, g-ral locot. dr. Ilie Ceaușescu, col. dr. Fl. Tucă, col. dr. V. Mocanu, Editura politică, București, 1984); remarcabilele *File din istoria militară a poporului român* (Studii, coordonator g-ral locot. Ilie Ceaușescu, Editura militară, București, ajunse, în 1984, la al 15-lea volum); *Documente privind istoria militară a poporului român* (Al. Gh. Savu—coordonator, L. Loghin, A. Marinescu, Editura militară, București, ajunse, în 1984, la al 7-lea volum); *Actul de la 23 August 1944 în context internațional. Studii și documente* (Gh. Buzatu—coordonator, I. Agrigoroaie, I. Alexandrescu, E. Bantea, A. Simion, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984); *August 1944: repere istorice* (Fl. Constantiniu, M. Ionescu, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984) ș.a.

Cu lucrările dedicate contribuției României la victoria asupra Germaniei hitleriste, istoriografia românească din ultimii cinci ani a realizat o serie de sinteze din care enumerăm : *200 de zile mai devreme : Rolul României în scurtarea celui de-al doilea război mondial* (Ilie Ceaușescu, Fl. Constantiniu, M. Ionescu, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984); *Participarea României la înfrângerea Germaniei naziste* (Gh. Zaharia, I. Cupșa, Editura politică, București, 1985); *Pe drumurile biruinței: 23 august 1944—12 mai 1945. Extrase din jurnalele de operații ale marilor unități și subunități românești* (A. Marinescu, I. Talpeș, Al. Duțu, Editura militară, București, 1984); *Mesajul patriotic al unor ordine de zi. Documente din războiul antihitlerist* (L. Loghin, P. Ilie, Al. Duțu, Editura militară, București, 1980); *Ecoul internațional al revoluției din august 1944 și al contribuției României la războiul antihitlerist* — volum editat și în limbile engleză, franceză și rusă (Editura politică, București, 1984). Pe lângă

aceste sinteze, a continuat publicarea unor amintiri ale veteranilor, evocarea unor episoade de luptă, monografii ale unor arme (infanteria, artileria, aviația ș.a.), ale unor unități și mari unități (regimente și divizii).

Se adaugă, la toate acestea, și nu în ultimul rând, nenumăratele studii și articole publicate în perioada de care ne ocupăm în revistele de specialitate: „Anale de istorie”, „Revista de istorie”, „Magazin istoric”, „Anuarele” de la București, Iași, Cluj, Craiova și Timișoara ș.a.

Bilanțul istoriografiei românești din ultimii cinci ani cuprinde și alte titluri care abordează zone ale filozofiei istoriei, ale istoriei istoriografiei, ale istoriei politico-sociale, ale vieții și activității unor personalități care au jucat un rol important în evoluția societății românești, ale istoriei culturii și științei românești, ale istoriei unor instituții politice, sociale, economice și culturale care au susținut structura și suprastructura societății.

Se detașează, în rîndul acestora, eseul de mare profunzime filozofică și istorică, intitulat semnificativ: *Îndemn la creație*, datorat lui Ion Popescu-Puțuri, pătrunzătoare dezbateri, care descifrează sensuri și direcții înnoitoare pentru știința istorică românească.

Numai realizarea unor ample studii problematice de critică istoriografică și, treptat, a sintezei istoriografiei românești, va putea să-și asume misiunea atât de dificilă, dar necesară, a decantării valorice în domeniul științei istorice. România oferă pilda unei istoriografii pașnice și constructive care, în ipostaza de parte a „memoriei omenirii” și de asumată „magistra vitae” readuce în atenția contemporanilor o suită de inestimabile învățăminte din experiența istorică a poporului român în lupta pentru progres economic și social, pentru păstrarea ființei, independenței și suveranității naționale, evocînd pagini memorabile din eforturile pe care le-a depus în vederea asigurării păcii, a bunei înțelegeri între popoare, a evitării conflictelor și războaielor între națiuni.

Pentru această cauză — vocație a poporului român de la ivirea sa pe scena istoriei — niciodată nu trebuie să sosească ceasul unui răgaz de odihnă pentru slujitorii științei istorice.

LIVIA DANDARA